



Representantforslag 88 S

(2010–2011)

fra stortingsrepresentantene Åse Michaelsen, Morten Ørsal Johansen, Hans Frode Kielland Asmyhr og Ulf Leirstein

Dokument 8:88 S (2010–2011)

Representantforslag fra stortingsrepresentantene Åse Michaelsen, Morten Ørsal Johansen, Hans Frode Kielland Asmyhr og Ulf Leirstein om tettere samarbeid og bedre metoder for toll- og politietaten i arbeidet med ulovlig innvandring og annen kriminalitet

Til Stortinget

Bakgrunn

Forslagsstillerne ønsker økt oppmerksomhet mot problemstillingene knyttet til ulovlig innførsel av narkotika, samt utfordringene knyttet til illegal innvandring som skjer til Norge. Videre ønsker man å sette fokus på potensialet som ligger i et tettere samarbeid mellom politi- og tolletaten i tillegg til effektivisering i deres arbeid gjennom bruk av nye metoder og ny teknologi.

Schengen-tiltakene omfatter i hovedsak den forvaltningsrettslige kontrollen, da det handler om kontroll og overvåking *før* et strafferettslig forhold er avdekket. Her er det nasjonale ansvaret todelt. Tollvesenet har som forvaltningsrettslig kontrolletat under Finansdepartementet et selvstendig ansvar for grensekontroll og overvåking av varetrafikken, mens politiet har et tilsvarende ansvar for utlendingskontrollen.

EU understreker i flere av sine programmer og strategier viktigheten av å styrke samarbeidet mellom tollmyndighetene og politiet i arbeidet med å bekjempe grenseoverskridende kriminalitet og terror. Derfor må det bygges opp en nasjonal tverrfaglig beredskap på tvers av politidistrikter/tollregioner.

Et nyttig arbeidsverktøy for tollvesenet vil være å kunne få direkte tilgang til relevante elektroniske da-

taregistre (som i dag er underlagt Justisdepartementet) i grensekontrollen. Dette gjelder eksempelvis Indicia og SIS (Schengen information system), som inneholder opplysninger om ettersøkte personer nasjonalt og internasjonalt. Situasjonen i dag er den at tollvesenets grensekontroll må kontakte politiet hver gang man ønsker å undersøke om den reisende er etterlyst i en eller annen sammenheng, nasjonalt eller internasjonalt.

Mye tyder på at den grenseløse kriminaliteten Norge blir utsatt for i dag, *utelukkende* kommer fra andre Schengen-land. Dagens bemanning ved grensen er dessverre ikke tilstrekkelig til å kunne ha høy tilstedeværelse ved alle grenseoverganger, noe forslagsstillerne mener er uheldig. Derfor bør det i større grad innføres elektronisk kontroll ved ubemannede grensestasjoner.

Illegale innvandring

Ifølge siste kvartalsrapport fra Frontex, det europeiske grensekontrollbyrået som vokter Europas ytergrenser, ligger den illegale innvandringen til Europa på rundt 27 000 registrerte personer. Bruken av illegale reisedokumenter fortsetter å øke, ifølge byrået. Svein Ulrich, seniorrådgiver i Politidirektoratet og Norges styremedlem i Frontex, er bekymret over utviklingen. For Norges del avdekket Tollvesenet alene ca. 1 200 falske identitetspapirer i 2010.

Det er ukontrollert innvandring av en viss størrelse over Middelhavet til Europa, og særlig til Hellas. I Norge merkes presset fordi kontrollen med de ytre Schengen-grensene ikke er god nok. Hadde den vært god nok, ville ikke så mange ha kommet til Norge uten papirer og ubestemmelige identiteter. Bak politiets rygg har menneskesmuglere og menneskehandlere krysset grensene inn til Norge. På grensen skjer ingen grensekontroll siden det er en indre Schengen-

grense, men politiet skal hindre og forebygge kriminalitet der dette finner sted.

Det faktum at politiet i dag ikke har hjemmel til å utøve systematisk grensekontroll (eksempelvis på Svinesund) fordi Schengen-regelverket ikke gir åpning for dette, gjør at grensepasseringer gjøres mulig også for dem som av ulike grunner ikke ønsker å bli kontrollert.

Tollvesenet har i motsetning til politiet ikke tilsvarende begrensninger i sin lovgivning (tolloven), samt at disse også pr. 1. januar 2010 har fått bistandshjemmel fra politiet for personkontroll i den nye utlendingsloven. Tolletaten står bak mer enn 70 pst. av alle beslag av falske reisedokumenter ved norske grenseoverganger.

Dette er et samarbeid som forslagsstillerne ser at både Østfold politidistrikt og Agder politidistrikt i enda større grad bør formalisere og utvide.

Narkotikasmugling/andre varer

I praksis er Tollvesenet *eneste* kontrolletat ved norske grenseoverganger. Offisielle tall fra Kripis viser at Tollvesenets andel av beslaglagt narkotika utgjør mellom 60–80 pst. av mengden narkotika som beslaglegges i landet.

PTN-konseptet (politi og toll i Norden), som ble etablert så tidlig som 1984 ved at de nordiske toll- og politimyndigheter besluttet å utstasjonere sambandsmenn for å bekjempe narkotikahandel og annen kriminalitet, har vist seg nyttig for å kunne avdekke større organiseringer av nettverk og transport inn over de nordiske grensene. For at Norge i enda større grad skal kunne fange opp den ulovlige grenseaktiviteten, må samarbeidet mellom politi- og tollvesenet utvides, formaliseres og gjøres mer slagkraftig.

Det finnes i dag et formelt samarbeid på større grenser som f.eks. Oslo Lufthavn Gardermoen, som også er en yttergrense av Schengen. Dette samarbeidet, kalt PTG (samarbeid Politi-Toll-Gardermoen), fungerer etter intensjonene, men forslagsstillerne ser at det også her er ressursmangel, og økt behov for formalisering er viktig.

Det må i enda større grad være hyppigere kontakter mellom dem som profilerer toll og politi, for å forbedre ressursutnyttelse samt utveksle nyttig informasjon om tendenser og objekter. Det må også flere felleskontroller og -aksjoner til på områder hvor toll- og politimyndighetene har felles interesser, slik at man kan utnytte hverandres kompetanse og ressurser.

Forslagsstillerne er opptatt av at ressursene i den offentlige forvaltningen anvendes slik at man får mest mulig ut av de pengene som bevilges til de ulike etatene.

Forslagsstillerne er derfor overbevist om at et bedre samarbeid mellom etatene kan bidra til enda mer effektiv og produktiv grensekontroll.

Tolletaten som utrykningsetat

Forslagsstillerne viser også til at Tollvesenets kjøretøy kan ha behov for å ta igjen et møtende kontrollobjekt, eller et kontrollobjekt som passerer en observasjonspost. Det kan da eksempelvis være behov for å bryte sperrelinjer og overskride fartsgrenser. Det er også behov for å kunne stanse på forkjørsvei, i busslommer etc. for å kunne gjennomføre kontrollen. Det er også behov for å varsle kontrollobjektet om at man ønsker å stanse det. Forslagsstillerne har fått innspill fra Norsk Tollerforbund, som mener at utstyret som brukes ved kontroll, er trafikkfarlig, og svært ofte fører til misforståelser hos kontrollobjektene og andre veifarende. Mange frykter landeveisrøvere e.l., og lastebilsjåfører har gjerne beskjed fra sine arbeidsgivere om ikke å stoppe utenom klare kontrollsituasjoner.

En kartlegging i Tollregion Øst-Norge høsten 2010 ga følgende resultater:

- I 50 pst. av kontrolltilfellene oppsto behov for å fravike trafikkreglene.
- I 50 pst. av disse tilfellene lot kontrollen seg ikke gjennomføre.
- Dermed ble ønsket kontroll ikke gjennomført i 1 av 4 tilfeller.
- Mange som ikke stoppet umiddelbart, også flere av dem som stoppet med en gang, har senere oppgitt at de ikke forsto at det var tollkontroll.

Forslagsstillerne mener at Tollvesenet ikke kan ha en troverdig grensekontroll uten at etatens kjøretøyer gis fullmakt til å fravike vegtrafikkloven. Dette kan gjøres ved å endre vegtrafikkloven § 11, ved å tilføye en hjemmel til å gi forskriftsbestemmelser i trafikkreglene.

Forslagsstillerne er imidlertid kjent med at Vegdirektoratet har anbefalt Toll- og avgiftsdirektoratet å registrere kjøretøyene som utrykningskjøretøyer. Man vil da få de nødvendige fullmakter uten at det er nødvendig å igangsette et tidkrevende arbeid med endringer i lov og forskrifter. Registrering som utrykningskjøretøy vil dessuten gi adgang til å benytte blålys for å signalisere at kontrollobjektet skal stanse. Det vil også være naturlig at tolltjenestemenn får utrykningsopplæring etter mal av den opplæringen politiet har.

I grensetrafikken er det viktig å bruke tydelige stoppsignaler som også er internasjonalt anerkjent. Blålys brukes bl.a. av tollmyndighetene i Sverige, Finland, Tyskland og Sveits, som har utelukkende gode erfaringer. Forslagsstillerne mener at publikum har krav på å vite at det er en offentlig etat som signaliserer stans. Bare utrykningskjøretøyer kan bruke blålys, og kun blålys kan gi denne vissheten.

Forslag

På denne bakgrunn fremmer forslagsstillerne følgende

f o r s l a g :

1. Stortinget ber regjeringen fremme forslag om utvidet hjemmel for Tollvesenet til bruk av foto, fingeravtrykk og eventuelt DNA i forbindelse med kontroll ved mistanke om illegal innvandring.
2. Stortinget ber regjeringen gi Tollvesenet direkte tilgang til relevante elektroniske dataregister i grensekontrollen.
3. Stortinget ber regjeringen vurdere forslag om å gi Tollvesenet utvidet hjemmel til å ilegge forenklet forelegg for å effektivisere saksgangen og frigjøre ressurser for politiet.
4. Stortinget ber regjeringen innføre tilgang på scannere for kroppskontroll ved grensepasse-ringssteder, for bruk ved mistanke om smugling.
5. Stortinget ber regjeringen innføre pass-/id-scannere ved alle internasjonale lufthavner etter modell av Gardermoen.
6. Stortinget ber regjeringen utvide dagens forsøksordning med elektronisk kontroll (kamera ved ubetjent grenseovergang) til å dekke flere grenseoverganger mot Sverige/Finland.
7. Stortinget ber regjeringen foreta nødvendige forskriftsendringer, slik at Tollvesenet kan benytte blålys under utrykning samt stoppe kontrollobjekter.

9. februar 2011

